

Arkeologisk förundersökning 2020

Kvistofta 15:1, fornlämningarna L1989:8370, L1989:8369 och L1989:9227 UTVIDGNING AV KYRKOGRÄNS

Helsingborgs kommun
Skåne län

Arkeologisk förundersökning 2020

Kvistofta 15:1, fornlämningarna

L1989:8370, L1989:8369 och L1989:9227

UTVIDGNING AV KYRKOGRÅRD

Helsingborgs kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2020

Kvistofta 15:1, fornlämningarna L1989:8370, L1989:8369 och L1989:9227

UTVIDGNING AV KYRKOGRÅRD

Helsingborgs kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2020:25

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Schakt 4 från söder

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 915104

© Skånearkeologi 2020

Innehåll

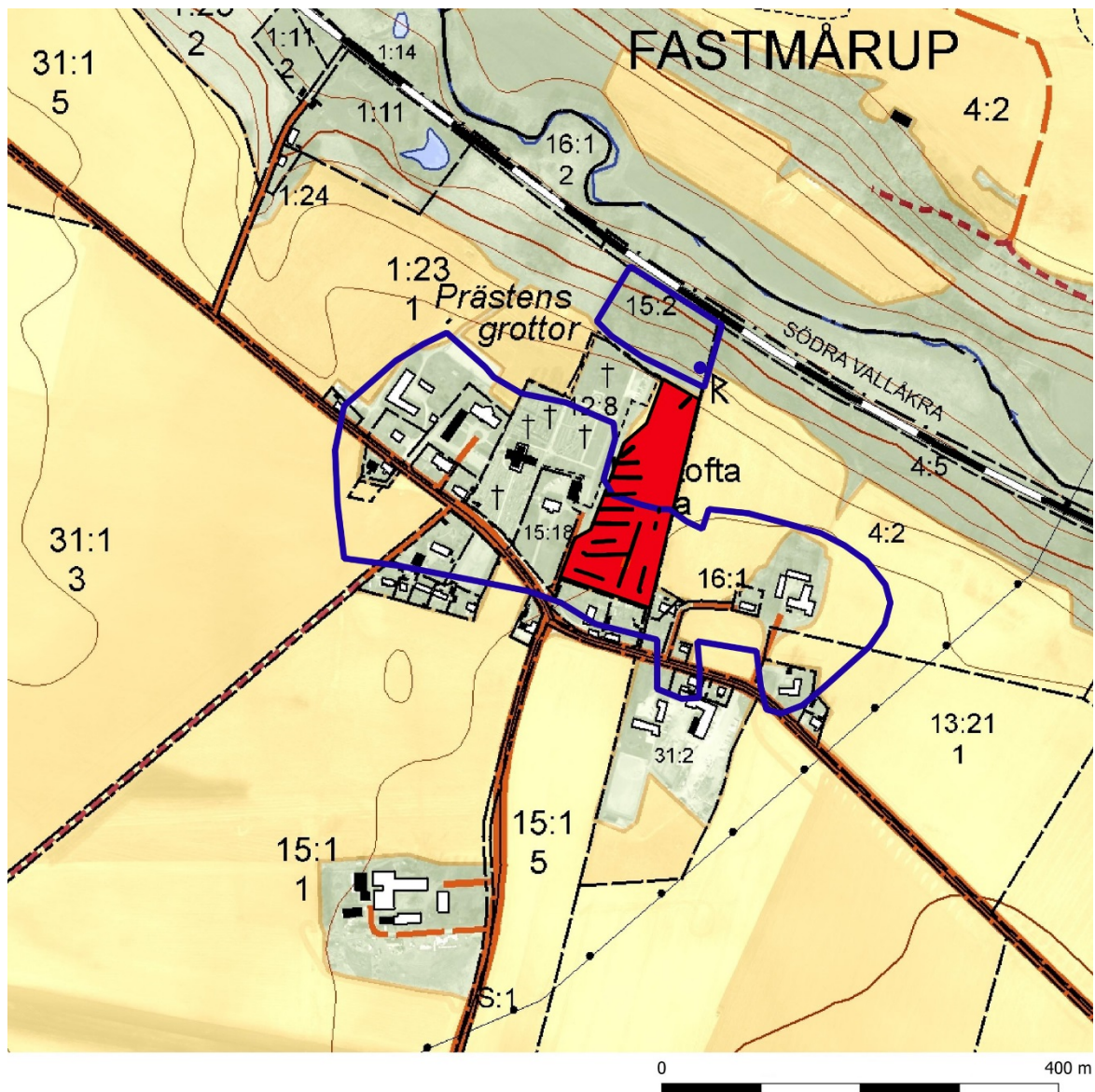
Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Utvärdering	8
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Karta över Skåne med Helsingborgs kommun markerat med grått och Kvistofta socken med blått.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Kvistofta. De i texten beskrivna fornlämningarna är markerade med blå linje eller blå prick. Undersökningsområdet är rödmarkerat och schakten är svarta.

© Lantmäteriet

Sammanfattning

Med anledning av att Kvistofta församling planerar utvidga kyrkogården österut med nya begravningsplatser och en ceremonibyggnad inom den registrerade fornlämningen Kvistofta bytomt, beslutade länsstyrelsen Skåne om en avgränsande arkeologisk förundersökning.

Undersökningsområdet var ca 15 000 m² stort. Sammanlagt 610 m² schakt fördelat på 14 schakt upptogs med grävmaskin.

Vid sökschaktningen framkom sammanlagt 46 stolphål, två till fyra gropar/brunnar, fyra husgrunder av sten, två diken (parallella), en härd och en ugn. Av dessa anläggningar undersöktes helt eller delvis sex stolphål och en grop/brunn.

I södra delen av undersökningsområdet framkom rester efter gård nr 3. Resterna utgjordes av lager med lera och bränd lera samt grundmurar av sten. Det påträffades enstaka fynd av yngre rödgods.

I ett stolphålsområde norr om gård nr 3 framkom i ytan av ett stolphål en skärva östersjökeramik (1000–1100-tal).

Den arkeologiska förundersökningen har kunnat avgränsa bebyggelsens utbredning inom undersökningsområdet. De lager och grundmurar som framkom torde utifrån de fynd som påträffades kunna dateras till senmedeltid–historisk tid, utifrån fynden av yngre rödgods och utflyttningen av gård nr 3 i samband med enskiftet.

Inledning

Med anledning av att Kvistofta församling planerar utvidga kyrkogården österut med nya begravningsplatser och en ceremonibyggnad inom den registrerade fornlämningen Kvistofta bytomt (L1989:9227) och strax intill prästens grottor (L1989:8369) samt en gravhög (L1989:8370), beslutade länsstyrelsen Skåne om en avgränsande arkeologisk förundersökning.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att avgränsa fornlämningarna.

Förundersökningen föregicks av en kart- och arkivstudie. I fält genomfördes undersökningen som en sökschaktning med grävmaskin. Lager och anläggningar undersöktes i ytan med metalldetektor. Schakt och anläggningar mättes in med en RTK-GNSS. Sju anläggningar undersöktes helt eller delvis med spade och skårslev. Sex av sektionerna dokumenterades i skala 1:20.

Topografi och fornlämningsmiljö

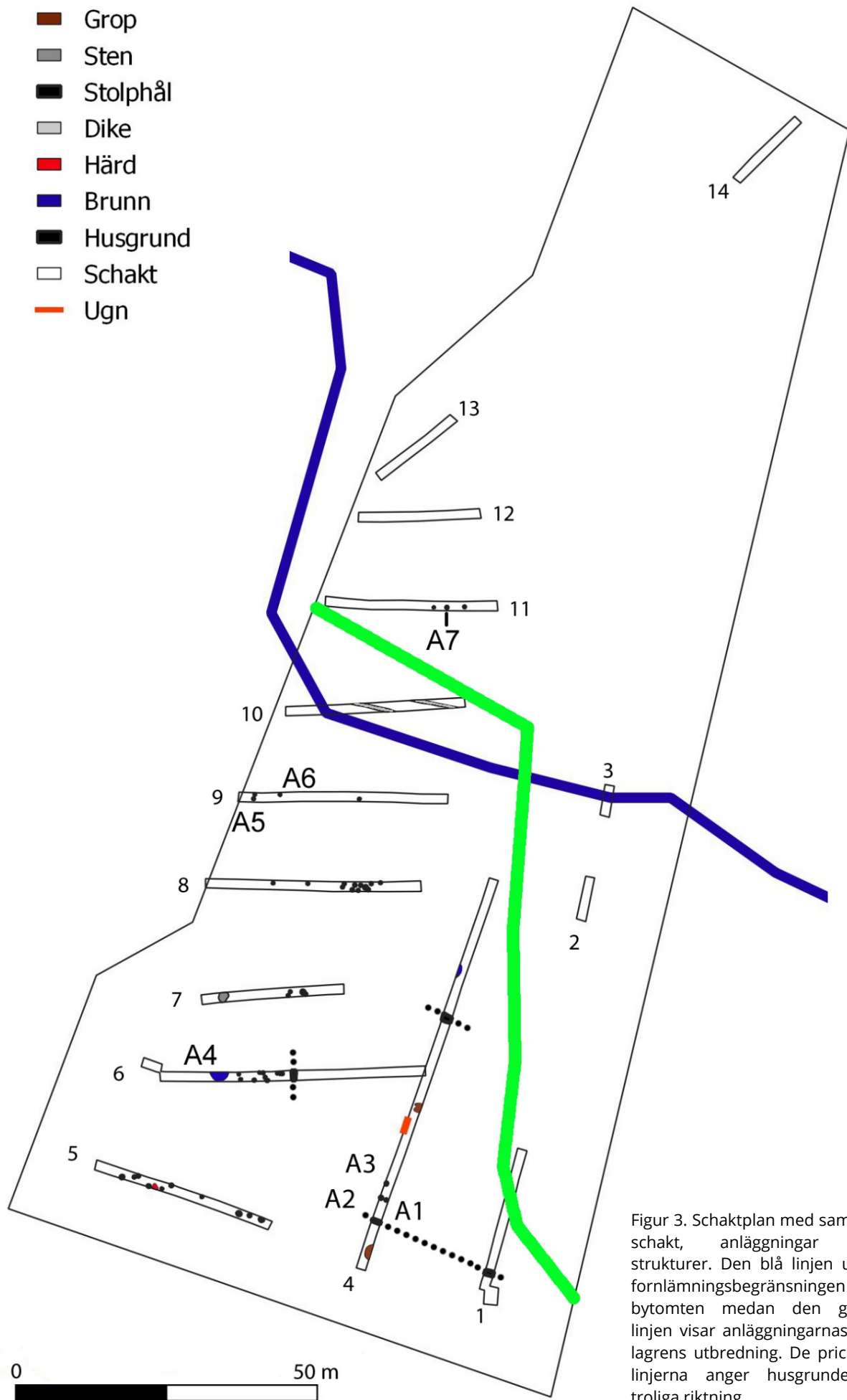
Kvistofta ligger sydost om Helsingborg i ett öppet jordbrukslandskap söder om Rååns dalgång.

Äldsta skriftliga belägget för Kvistofta härrör från 1332 och skrevs då Quifftoffui (Skånsk ortnamnsdatabas; Danske adelige Brevkister). Efterleden -tofta är etymologiskt identiskt med tomt vars exakta betydelse är oklar. Namnformen börjar användas under vikingatiden (Pamp 1983).

På karta från 1761 består kyrkbyn av cirka 15 gårdar. Vid enskiftet 1806 flyttades flera gårdar ut i landskapet från kyrkbyn, tre gårdar och prästgården blev kvar i byn.

Det förekommer få registrerade fornlämningar i undersökningsområdets närhet söder om Rååns dalgång. Norr om dalgången finns betydligt fler kända fornlämningar. Inom en radie av 500 m finns de i beslutet omnämnda fornlämningarna, Kvistofta bytomt (L1989:9227), Prästens grottor (L1989:8369) och en gravhög (L1989:8370) (figur 2). Ursprunget till Prästens grottor är okänt. Gravhögen är registrerad med en viss osäkerhet.

Kvistofta bytomt har en öst–västlig utbredning om ca 580 x 240 m.

Figur 3. Schaktplan med samtliga schakt, anläggningar och strukturer. Den blå linjen utgör fornlämningsbegränsningen för bytomten medan den gröna linjen visar anläggningarnas och lagrens utbredning. De prickade linjerna anger husgrundernas troliga riktning.

Undersökningsresultat

Undersökningsområdet var knappt 15 000 m² stort. Sammanlagt 610 m², eller drygt 4% av tillgängligt undersökningsområde fördelat på 14 schakt upptogs med grävmaskin. Ambitionen var ursprungligen att schakta mer men då en stor del av undersökningsområdet utgjordes av låglänt och fuktig mark inskränktes schakten till de ytor som bedömdes ha varit bebodda.

Vid sökschaktningen framkom sammanlagt 46 stolphål, två till fyra gropar/brunnar, fyra husgrunder av sten, två diken (parallella), en härd och en ugn. Av dessa anläggningar undersöktes helt eller delvis sex stolphål (anl. 1–6) och en grop/brunn (anl. 4).

I södra delen av undersökningsområdet framkom rester efter gård nr 3 (enligt 1761 års Storskifteskarta). Resterna utgjordes av lager med huvudsakligen lera och bränd lera samt fyra grundmurar av sten. Det påträffades enstaka fynd av yngre rödgods vid dessa lämningar. Vid metalldetekteringen framkom ställvis mycket järnföremål, troligen mestadels spik. En sölja av brons/mässing påträffades också. Gård nr 3 torde vara etablerad under senmedeltid eller möjligen tidig historisk tid av fynden att döma. Under lagren framkom en del anläggningar i form av stolphål, gropar och möjligen en eller två brunnar. I en av dessa gropar/brunnar undersöktes en del av den övre fyllningen. Anläggningen är troligen djup och kan därför vara en brunn. De fynd som påträffades utgjordes endast av flintavslag (anl. 4) vilket kan tolkas som att anläggningen är äldre än lagren efter gård nr 3.

Inom stora delar av undersökningsområdet var matjorden anmärkningsvärt kraftigt. I de låglänta delarna i norr och i öster översteg djupet ställvis en meter. Det var endast på höjden i väster som det förekom ett mer normalt matjordsdjup om ca 0,3 m. Inom detta område förekom väldigt mycket sten och stenavtryck från borttagna stenar men även en del stolphål. I ytan av ett av dessa stolphål påträffades en skärva östersjökeramik (1000–1100-tal) (LUHM 33061:1). Denna del av undersökningsområdet bör ha utgjort en perifer del av gård nr 15 som enligt 1761 års karta låg inom det som idag är kyrkogård, men hade en inhägnad som sträckte sig österut in på undersökningsområdet.

Anläggningarnas och lagrens utbredning överensstämmer tämligen väl med den registrerade fornlämningens begränsning (bytomten). De två parallella diken kan utgöra bytomtens gräns och har utgjorts av två diken med en mellanliggande jordvall. En gränstyp som hindrar boskapen både från att ta sig ut från bytomten och ta sig in

Figur 4. Figuren visar ett utsnitt av Storskifteskartan från 1761. Undersökningsområdets västra gräns går ungefär där gård nr 15 östra länga låg och väster om ägorna till gård nr 14. Den södra gränsen bör ligga någonstans mellan gård nr 3 och gård nr 10.
© Lantmäteriet

på den. Liknande konstruktioner framkom i samband med projektet Öresundsförbindelsen där sockengränsen mellan Husie och Södra Sallerup utgjordes av två parallella diken med ett avstånd av 1,6 m. Även gränsen mellan byarna Östra Kattarp och Södra Sallerup utgjordes av parallella diken (Winkler 2004). Konstruktionen förekom även som fastighetsgräns som uppstått i samband med enskiftet i Södra Sallerups socken (Kishonti 2006).

Utvärdering

Den arkeologiska förundersökningen har kunnat avgränsa bebyggelsens utbredning inom undersökningsområdet. De lager och grundmurar som framkom torde utifrån de fynd som påträffades kunna dateras till senmedeltid–historisk tid. I den norra delen av undersökningsområdet framkom inget som kan kopplas till den intilliggande gravhögen eller Prästens grottor.

Gård nr 3 flyttar ut från byn i samband med enskiftet 1806 vilket innebär att de lager och grundmurar som framkom i södra delen är som yngst från denna tid. Lämningarna i form av stolphål och gropar/brunnar som framkom under lagerresterna efter gård nr 3 är dock odaterade. De kan möjligen tillhöra en äldre fas av gård nr 3 eller ett äldre gårdsläge.

Stolphålen öster om gård nr 15 utgör troligen en perifer del av gården.

För att bringa klarhet i de underliggande anläggningarnas ålder krävs en fördjupad arkeologisk förundersökning där ett urval av anläggningar undersöks och dateras med hjälp av C14-analyser.

Referenser

Litteratur

- Kishonti, Ingela. 2006. Öresundsförbindelsen. Södra Sallerup 15H. Rapport över arkeologisk slutundersökning. Rapport nr 29. Malmö Kulturmiljö.
- Winkler, Mia. 2004. Öresundsförbindelsen. Södra Sallerup 15C&A. Rapport över arkeologisk slutundersökning. Rapport nr 28. Malmö Kulturmiljö.

Kartmaterial

Fastighetskartan
Storskifteskarta från 1761

Internetreferenser

Skånsk ortnamnsdatabas
Lantmäteriets historiska kartor

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-6908-2020
Skånearkeologis diarienummer 202019
Inventarienummer 33061

Län Skåne
Kommun Helsingborg
Socken Kvistofta
Fastighet Kvistofta 15:1
RAÄ-nummer L1989:8370, L1989:8369 och L1989:9227

Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6204725
E koordinat 364648
M ö.h. 39-44

Fältarbetstid 2020-09-07-2020-09-09
Antal arbetsdagar 3
Antal arkeologtimmar 22
Antal maskintimmar 26

Undersökningsområde 15 000 m²
Undersökt yta 610 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Uppdragsgivare Kvistofta församling

Arkivmaterial i form av shp-filer, digitala foton och rapportoriginal
förvaras på Lunds universitets historiska museum.